

สถานที่วิจัย

4.1 บทนำ

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ใช้พื้นที่ในอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลาเป็นสถานที่วิจัย เนื่องจากเป็นอำเภอที่มีการเลี้ยงแพะเป็นจำนวนมากและได้มีการส่งเสริมการเลี้ยงแพะเป็นเวลานานแล้ว ประชากรมีความแตกต่างในเรื่องการนับถือศาสนา ระดับการพัฒนาหมู่บ้านก็มีความแตกต่างกัน จึงมีความเหมาะสมที่จะใช้เป็นสถานที่เพื่อการศึกษา

4.2 ที่ตั้งของสถานที่วิจัย

อำเภอจะนะอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดสงขลา ระยะทางห่างจากจังหวัด 37 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 502.48 ตารางกิโลเมตร หรือ 314,050 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่ออำเภอเมืองและทะเลหลวง

ทิศใต้ ติดต่ออำเภอเทพาและอำเภอนาทวี

ทิศตะวันตก ติดต่ออำเภอหาดใหญ่ อำเภอสะเดา และกิ่งอำเภอนาหม่อม

ทิศตะวันออก ติดต่อทะเลหลวง และอำเภอเทพา

ลักษณะภูมิประเทศด้านทิศใต้และทิศตะวันตกเป็นเนินเขาเตี้ย ๆ มีป่าไม้เบญจพรรณ พื้นที่ตอนกลางเป็นที่ราบลาดต่ำลงสู่อ่าวไทยหรือทะเลหลวงทางทิศตะวันออก สภาพดินฟ้าอากาศ อบอุ่นตลอดปีเนื่องจากได้รับความอบอุ่นจากทะเลหลวง และกระแสลมประจำถิ่น มีฤดูกาล 2 ฤดู คือ (1) ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ ถึง พฤษภาคม และ (2) ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม ถึงมกราคม ของปีถัดไป ในช่วงเดือนพฤษภาคม-ตุลาคม เป็นช่วงที่ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งเป็นมรสุมหน้าร้อน ทำให้เริ่มมีฝนตกทั่วไป ในช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนธันวาคมทำให้มีฝนตกมากอีกช่วงหนึ่ง ซึ่งนับว่าเป็นฤดูฝนอันยาวนาน

การคมนาคมในอำเภอจะนะมีทั้งทางรถไฟ ทางรถยนต์ และทางเรือ ทางรถไฟมีจำนวน 1 สายคือ สายกรุงเทพ-สุโขทัย ทางรถยนต์มีทั้งทางหลวงแผ่นดินซึ่งมีจำนวน 2 สายคือ ทางหลวงแผ่นดินสาย 408 จากอำเภอเมืองถึงอำเภอนาทวี และทางหลวงแผ่นดินสาย 43 จากอำเภอหาดใหญ่ถึงอำเภอเทพาส่วนถนนเชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านมีจำนวนหลายสายด้วยกัน

สำหรับทางเรือสามารถเดินทางเลียบบฝั่งอ่าวไทยจากตำบลสะกอมไปอำเภอเมืองสงขลา ระยะทางประมาณ 40 กิโลเมตร

อำเภอจะนะประกอบด้วยตำบลต่างๆ 14 ตำบล คือ ตำบล (1) บ้านนา (2) ชุนตัดหวาย (3) คู (4) แคน (5) คลองเปี้ยะ (6) จะโหนง (7) ท่าหมอไทร (8) นาหว้า (9) ตลิ่งชัน (10) นาทับ (11) น้ำขาว (12) ป่าชิง (13) สะกอม และ 14 สะพานไม้แก่น (ภาพที่ 2)

4.3 การแบ่งเขตการปกครองและประชากร

อำเภอจะนะแบ่งเขตการปกครองเป็น 14 ตำบล 132 หมู่บ้าน จากสถิติเมื่อเดือนกรกฎาคม 2532 มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 12,681 ครัวเรือน โดยเป็นประชากรทั้งหมด 75,314 คน เป็นชาย 37,976 คนและเป็นหญิง 37,338 คน ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม คือ ร้อยละ 75.50 ส่วนการนับถือศาสนาพุทธและศาสนาอื่นคิดเป็นร้อยละ 24.40 และ 0.10 ตามลำดับ

4.4 การใช้ที่ดิน

ในพื้นที่ทั้งหมดของอำเภอจะนะ 314,050 ไร่ เป็นพื้นที่เพื่อการเกษตรจำนวน 173,198 ไร่ โดยแยกเป็นประเภทใช้ดินเพื่อการเกษตร ดังนี้

4.4.1 ทำนา จำนวน 49,726 ไร่ มีเกษตรจำนวน 6,360 ราย ค่าเฉลี่ยของพื้นที่ทำนา 7.8 ไร่ต่อครอบครัว

4.4.2 ทำสวนยางพารา จำนวน 103,428 ไร่ มีเกษตรจำนวน 5,518 ราย ค่าเฉลี่ยของพื้นที่ทำสวนยางพารา 18.7 ไร่ ต่อครอบครัว

4.4.3 ทำสวนไม้ผลไม้อื่นต้น จำนวน 16,798 ไร่ มีเกษตรจำนวน 4,600 ราย ค่าเฉลี่ยของพื้นที่ทำสวนไม้ผลไม้อื่นต้น 3.7 ไร่ ต่อครอบครัว

เกษตรที่มีที่ดินเพื่อการเกษตรเป็นของตนเองคิดเป็นร้อยละ 96 ส่วนเกษตรที่เช่าที่ดินเพื่อการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 4 ท้องที่ที่มีการเช่าที่ดินมากอยู่ในตำบลคู บ้านนา และป่าชิง

4.5 แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำมีทั้งแหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำชลประทาน เกษตรกรในพื้นที่ได้ใช้แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร โดยแหล่งน้ำธรรมชาติมีคลองสายใหญ่ที่สำคัญ 2 สาย คือ (1) คลองนาทวีซึ่งมีต้นน้ำจากอำเภอนาทวีไหลผ่านอำเภอจะนะ เป็นระยะทาง 22 กิโลเมตร ก่อนออกสู่ทะเลที่ตำบลสะกอม อำเภอจะนะและ (2) คลองนาทับซึ่งมีต้นน้ำจากอำเภอนาทวี ไหลผ่านอำเภอจะนะเป็นระยะทาง 12 กิโลเมตร ก่อนออกสู่ทะเลที่ตำบลนาทับ อำเภอจะนะ ส่วนคลองย่อยในพื้นที่มีจำนวนหลายสายด้วยกันซึ่งในฤดูแล้งน้ำในคลองย่อยเหล่านี้มักจะเหือดแห้ง และยังมีน้ำขังเป็นช่วง ๆ เท่านั้น สำหรับแหล่งน้ำชลประทานมีโครงการชลประทานนาทวีซึ่งมีคลองส่งน้ำขนาดกว้าง 2 เมตร ส่งน้ำผ่านอำเภอนาทวีเข้าสู่ตำบลในอำเภอจะนะ จำนวน 2 สาย นอกจากนี้ยังมีชลประทานขนาดเล็กอีกจำนวน 6 แห่ง กระจายอยู่ในพื้นที่อำเภอจะนะ

4.6 การประกอบอาชีพ

ส่วนใหญ่ของประชากรประกอบอาชีพ การทำนา ทำสวน และการประมงเป็นอาชีพหลัก ส่วนอาชีพรองได้แก่ การเลี้ยงสัตว์ การค้าขายอื่น ๆ ในการทำนามักจะทำนาเพียงปีละครั้งในพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำชลประทานมีการทำนาปีละ 2 ครั้งบ้างเป็นครั้งคราวเท่านั้น สำหรับการทำสวนที่สำคัญมี สวนยางพารา สวนมะพร้าว และสวนทุเรียน ส่วนอาชีพการประมงมักจะทำ การประมงน้ำเค็มตามแถบชายฝั่งทะเลอ่าวไทย การประมงน้ำจืดมีน้อย เพราะสภาพพื้นที่ไม่เอื้ออำนวย

4.7 สถาบันและองค์กรในชุมชน

สถาบันและองค์กรในชุมชนที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

4.7.1 ด้านการศึกษา มีโรงเรียนระดับประถมศึกษาจำนวน 53 โรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาจำนวน 2 โรงเรียน วิทยาลัยจำนวน 1 โรงเรียน เอกชนสอนศาสนาอิสลาม จำนวน 21 โรงเรียน และโรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่จำนวน 1 โรงเรียน

4.7.2 ด้านศาสนา มีวัดจำนวน 18 วัด สำนักสงฆ์จำนวน 7 แห่ง และมีสยิด จำนวน 55 แห่ง

4.7.3 ด้านการเงิน มีธนาคารพาณิชย์จำนวน 2 แห่ง คือ ธนาคารออมสิน จำนวน 1 แห่ง และ ธนาคารกรุงเทพจำกัดจำนวน 1 แห่ง

4.7.4 ด้านสาธารณสุข มีโรงพยาบาลจำนวน 1 แห่ง และสถานอนามัยประจำตำบล จำนวน 18 แห่ง

4.7.5 ด้านการเกษตร มีสถาบันการเงินเพื่อการเกษตรคือ สหกรณ์การเกษตรจะนะจำกัด จำนวน 1 แห่ง หน่วยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำนวน 1 แห่ง กลุ่มเกษตรกรทำสวนจำนวน 1 กลุ่ม กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จำนวน 6 กลุ่ม กลุ่มยุวเกษตรกร จำนวน 6 กลุ่ม กลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นและรวมขายยางจำนวน 16 กลุ่ม กลุ่มเลี้ยงโค จำนวน 4 กลุ่ม และชมรมผู้เลี้ยงแพะ จำนวน 1 ชมรม

4.8 การเลี้ยงสัตว์

การเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรมักจะเป็นอาชีพรองจากอาชีพการเพาะปลูก และการประมง สัตว์ที่เกษตรกรเลี้ยงมีหลายชนิด เช่น โค กระบือ แพะ แกะ สุกร เป็ด ไก่ เป็นต้น การเลี้ยงโคมักจะมีเลี้ยงกันครอบครัวละไม่กี่ตัว การเลี้ยงโคกระจายอยู่เกือบทุกบ้าน เนื่องจากโคกินพืชอาหารสัตว์ซึ่งไม่ต้องลงทุนซื้อประกอบกับการตลาดก็ไม่มีปัญหาจึงทำให้เกษตรกรนิยมเลี้ยงกันมาก นอกจากนี้บางตำบลมีการจัดตั้งกลุ่มเลี้ยงโคขึ้น โดยใช้พื้นที่ทุ่งหญ้าสาธารณะเป็นสถานที่เลี้ยงปัจจุบันมีการเลี้ยงโคในรูปกลุ่มเกษตรกรจำนวน 4 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มเลี้ยงโคนาหว้า ตั้งอยู่ที่หมู่ 1 ตำบลนาหว้า (2) กลุ่มเลี้ยงโคทุ่งเขาแก้ว หมู่ 7 ตำบลคลองเปี้ยะ (3) กลุ่มเลี้ยงโคบ้านเลียบ หมู่ 3 ตำบลสะกอม และ (4) กลุ่มเลี้ยงโคเกษมรัตน์ หมู่ 6 ตำบลสะพานไม้แก่น สำหรับกระบือมีการเลี้ยงน้อยมาก ส่วนแพะและแกะมีการเลี้ยงกันมากในพื้นที่หมู่บ้านอิสลามส่วนใหญ่เลี้ยงไว้เพื่อการบริโภคและทำพิธีทางศาสนา จึงเลี้ยงกันในลักษณะของเกษตรกรรายย่อย การเลี้ยงเพื่อการค้ามีเพียงไม่กี่ราย ปัจจุบันสำนักงานปศุสัตว์ได้จัดตั้งชมรมผู้เลี้ยงแพะและจัดตั้งตลาดกลางจำหน่ายแก่เกษตรกร สำหรับการเลี้ยงสุกรมีการเลี้ยงในลักษณะของเกษตรกรรายย่อย กระจัดกระจายในหมู่บ้านเกษตรกรที่นับถือศาสนาพุทธ ปัญหาของการเลี้ยงสุกรคือปัญหาด้านตลาด ส่วนการเลี้ยงเปิดส่วนใหญ่เลี้ยงตามหมู่บ้านที่อยู่ใกล้ชายทะเล ผู้เลี้ยงมักจะนำปลาที่คัดทิ้งจากการประมงมาเป็นอาหารเปิด ส่วนการเลี้ยงไก่มีทั้งการเลี้ยงเชิงธุรกิจและการเลี้ยงแบบรายย่อย การเลี้ยงไก่เชิงธุรกิจมีทั้งไก่เนื้อและไก่ไข่ แต่มีไม่มากนัก ส่วนการเลี้ยงไก่ของเกษตรกรรายย่อยมักจะเลี้ยงไก่พื้นเมืองและประสบปัญหาในเรื่องของโรคระบาดไก่อยู่เนื่อง ๆ

การเลี้ยงสัตว์ในท้องที่อำเภอจะนะมีการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ สำหรับการเลี้ยงสุกร ไก่เนื้อ และไก่ไข่ เท่านั้น ส่วนการเลี้ยงโค แพะและ และไก่พื้นเมืองยังคงเลี้ยงกันแบบดั้งเดิมกันมาก หน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ คือ สำนักงานปศุสัตว์ได้ดำเนินการส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาสนใจในเรื่องเกี่ยวกับปรับปรุงพันธุ์สัตว์และการจัดการ ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การผสมเทียมโค การให้ยืมพ่อพันธุ์แพะและแกะ การสาธิตการป้องกันโรคระบาดไก่ ฯลฯ ซึ่งยังไม่ประสบความสำเร็จมากนักเกษตรกรส่วนใหญ่ยังเลี้ยงสัตว์พันธุ์พื้นเมืองและละเลยการจัดการที่ดี